

PRODUKTIVITĀTE UN ATTĀLINĀTAIS DARBS COVID-19 PANDĒMIJAS IETEKMĒ

Oļegs Barānovs,

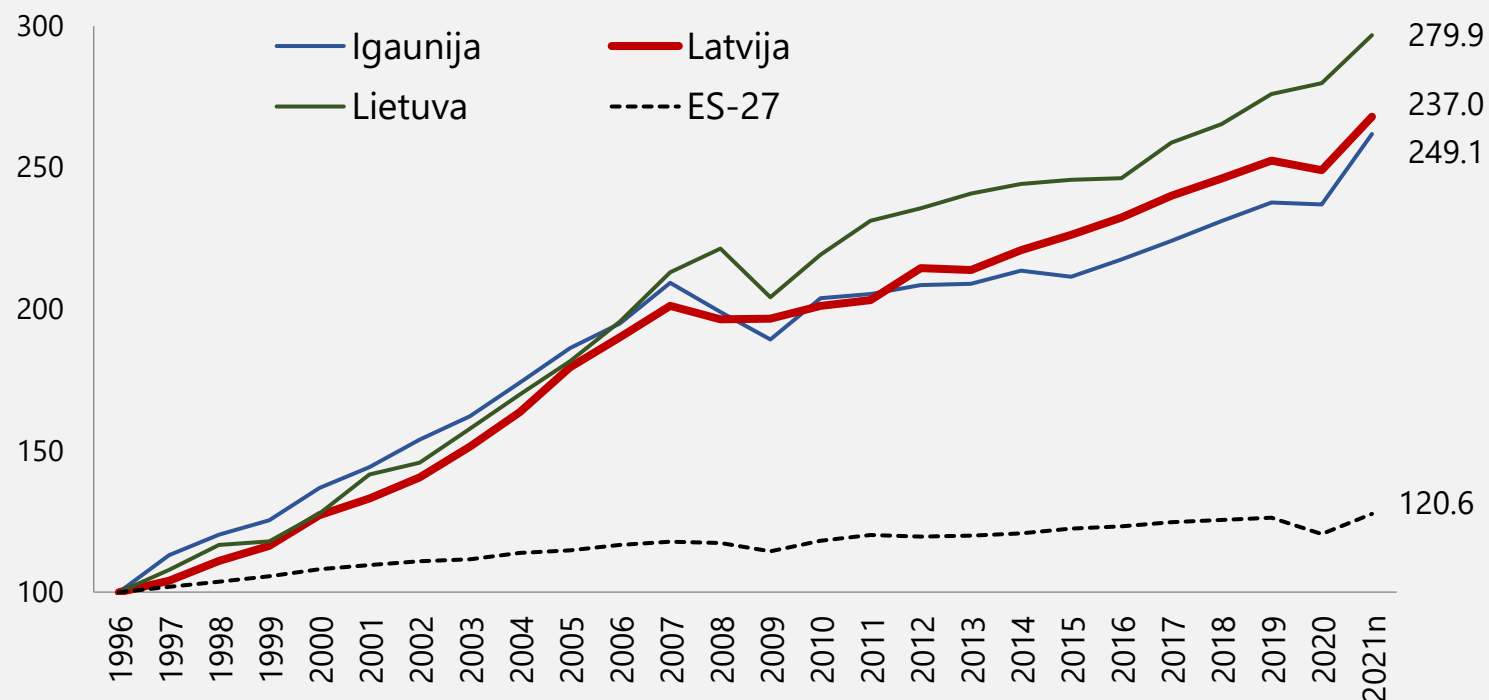
Latvijas Zinātņu akadēmijas Eiropas Politikas pētījumu institūta vadošais pētnieks,
Ekonomikas ministrijas Analītikas dienesta vecākais analītiķis

2021.gada 2.decembris

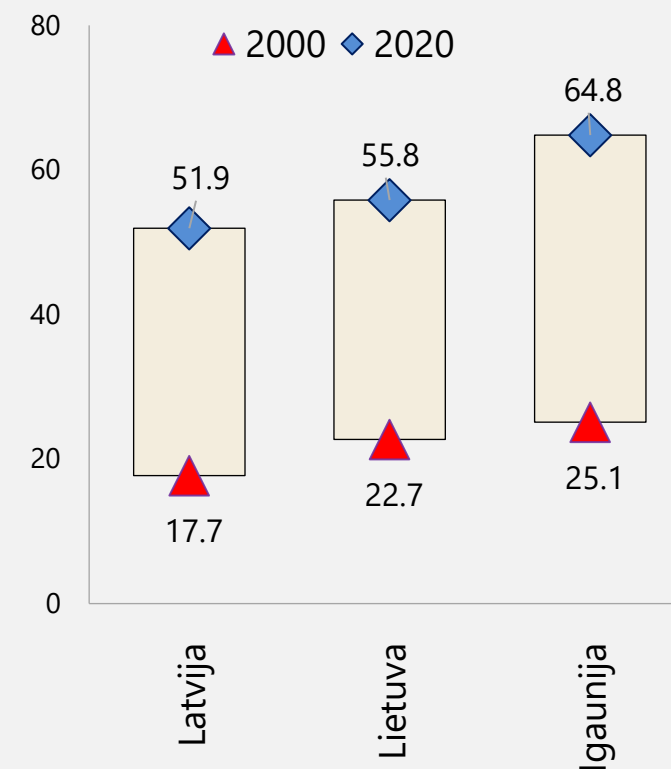
PRODUKTIVĀTES PIEAUGUMA TEMPI LATVIJĀ, LIETUVĀ UN IGAUNIJĀ IR STRAUJĀKI NEKĀ VIDĒJI ES VALSTĪS

Produktivitātes dinamika Baltijas valstīs un Eiropas Savienībā vidēji

(1996.gads=100)

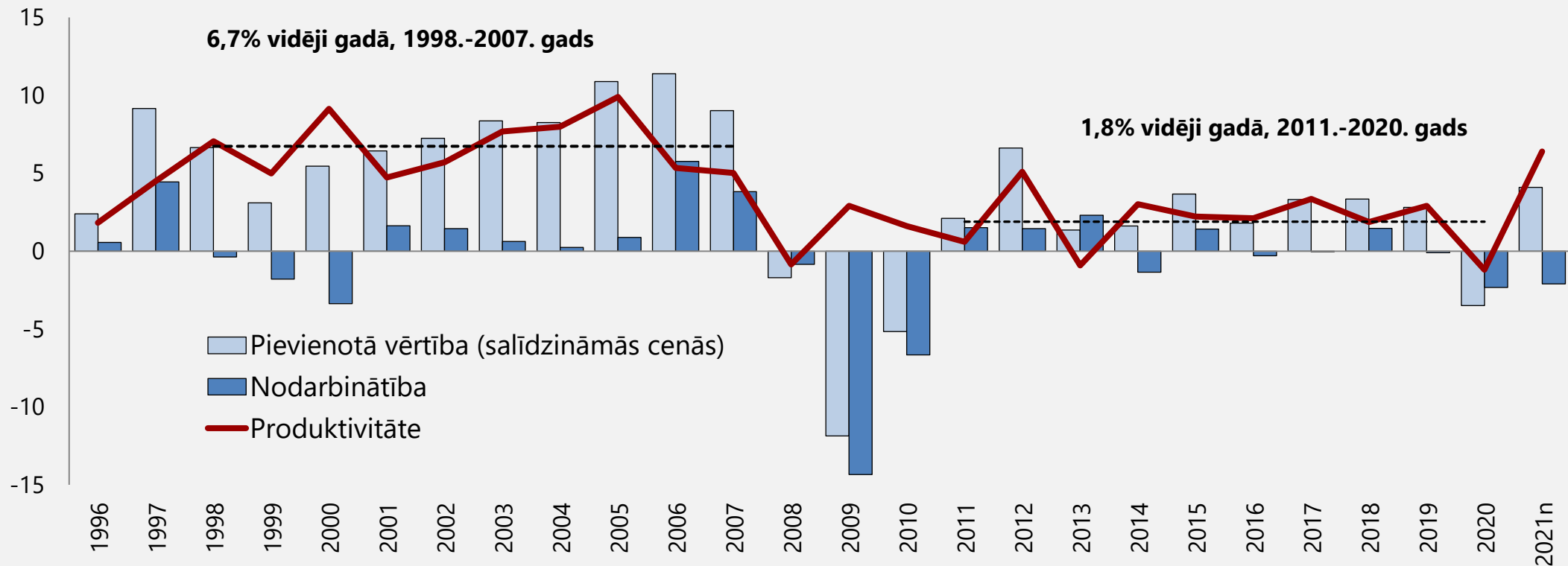
(ES =100)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

PRODUKTIVITĀTES PIEAUGUMA TEMPIEM LATVIJĀ PĒC GLOBĀLĀS FINANŠU KRĪZES IR TENDENCE SARUKT

Latvijas pievienotās vērtības, nodarbinātības un produktivitātes pieauguma tempi
(% pret iepriekšējo gadu)

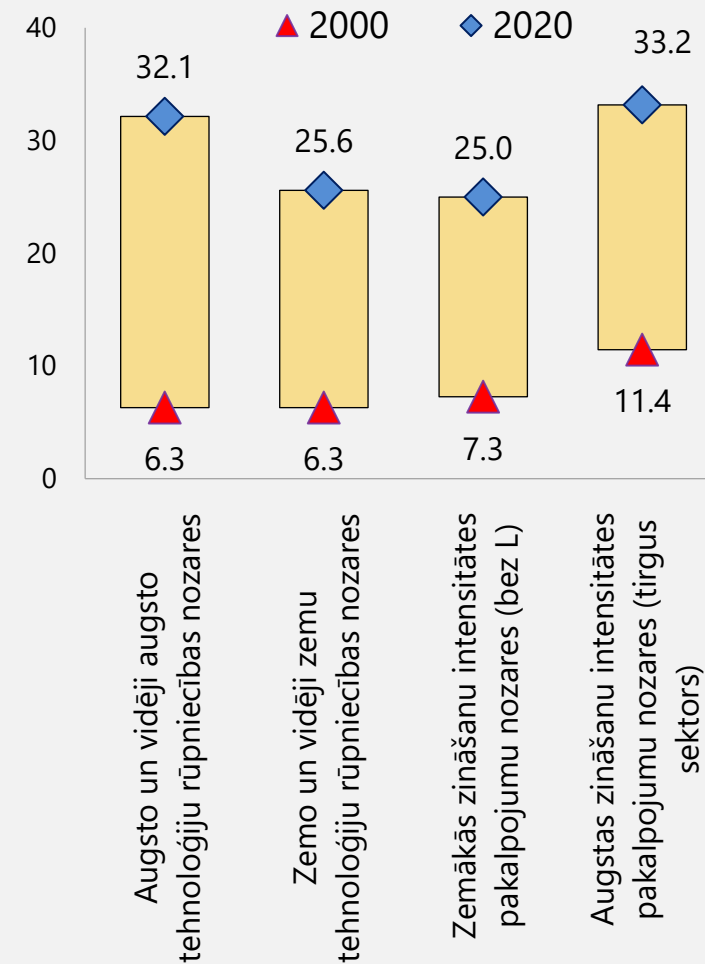
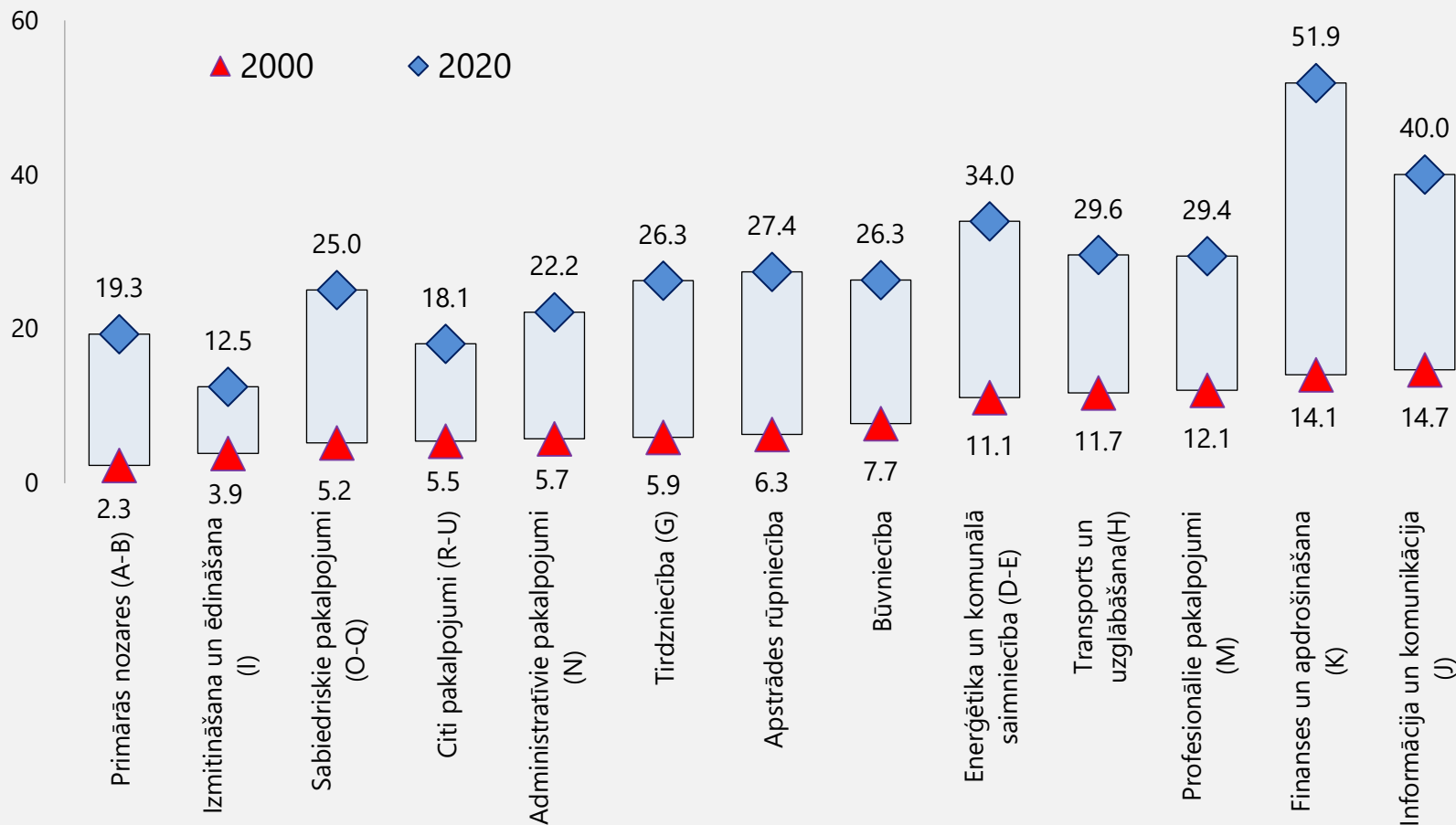

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

PRODUKTIVITĀTES TEMPI NOZARĒS IR NEVIENMĒRĪGI

Latvijas nozaru produktivitāte

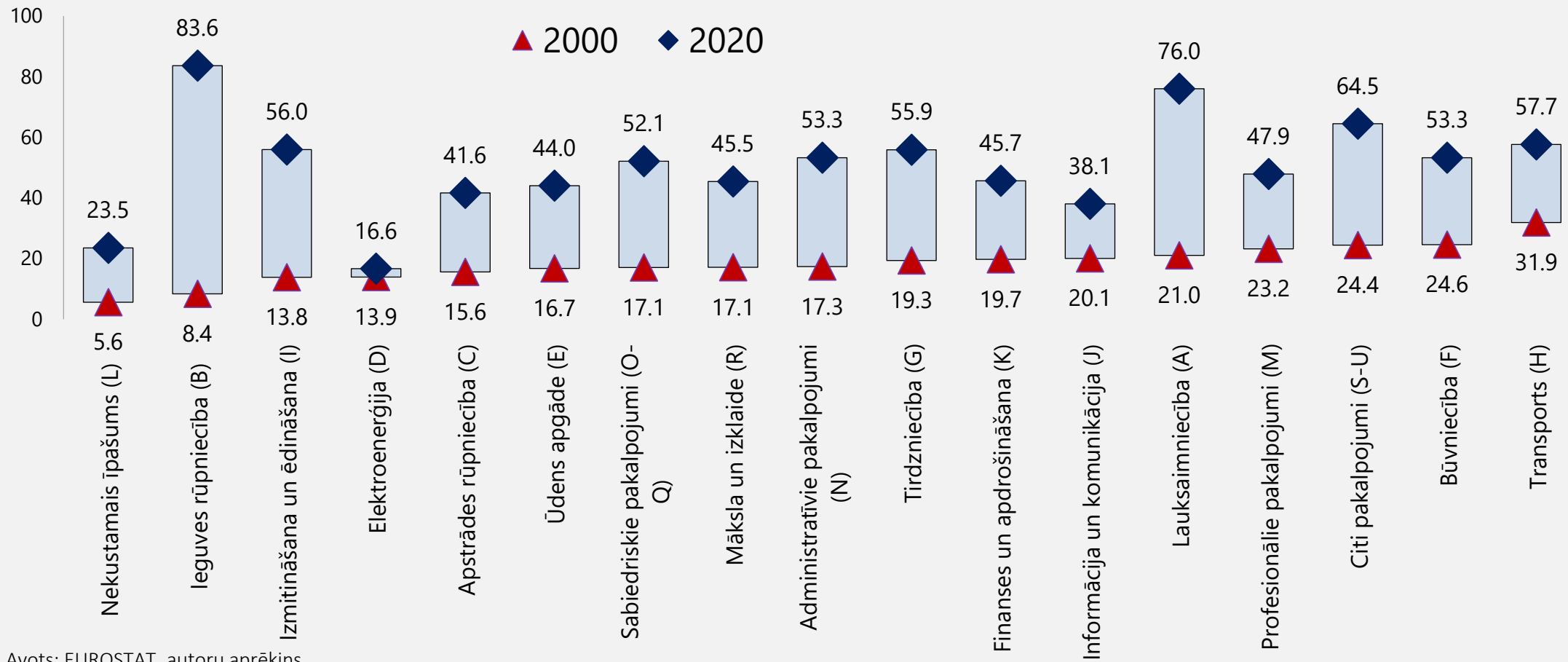
(tūkstošos eiro uz vienu nodarbināto, faktiskajās cenās)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

PRODUKTIVITĀTES PLAISA MAZINĀS, BET KONVERĢENCES TEMPI NOZARĒS IR ATŠKIRĪGI

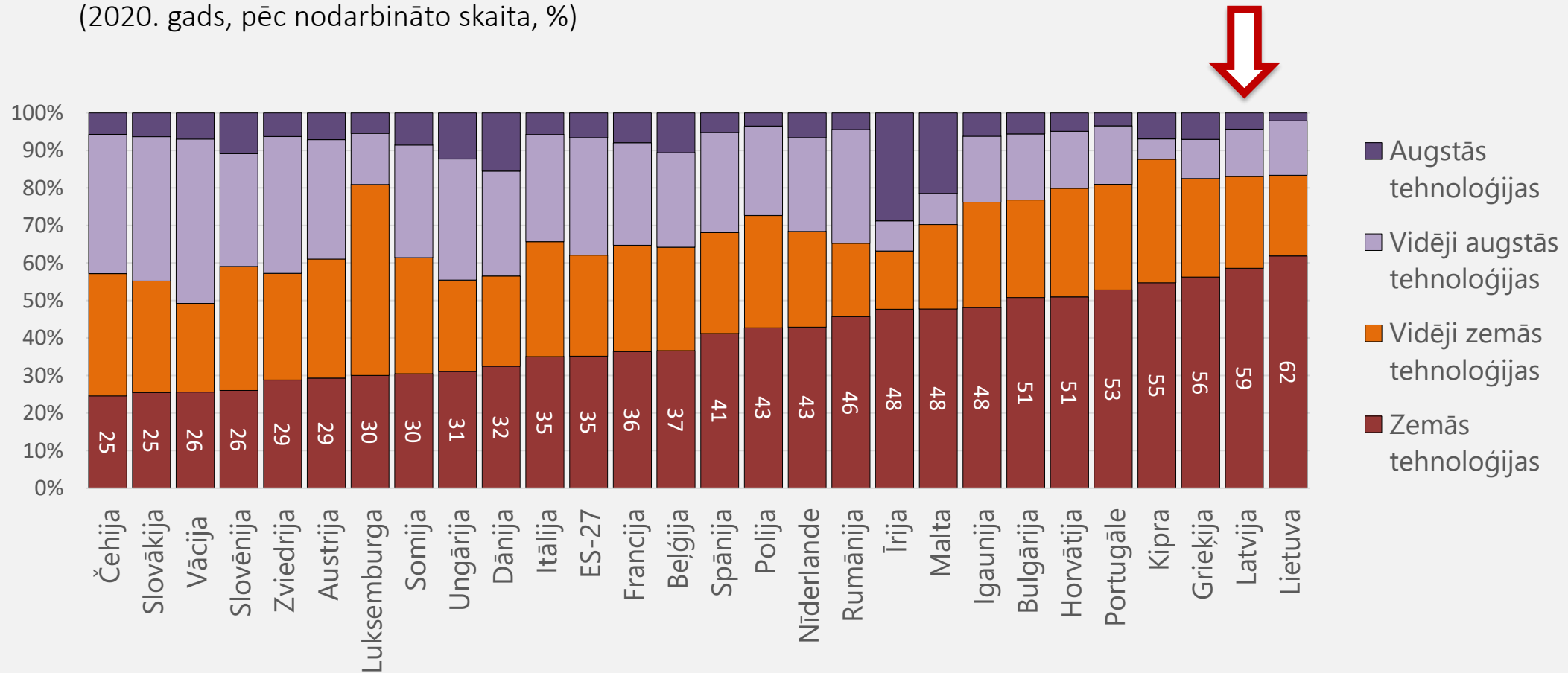
Latvijas nozaru produktivitāte pret ES vidējo līmeni
(faktiskajās cenās, ES27 = 100)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

LATVIJAS APSTRĀDES RŪPNIECĪBAS STRUKTŪRĀ IZTEIKTI DOMINĒ ZEMO TEHNOLOĢIJU NOZARES

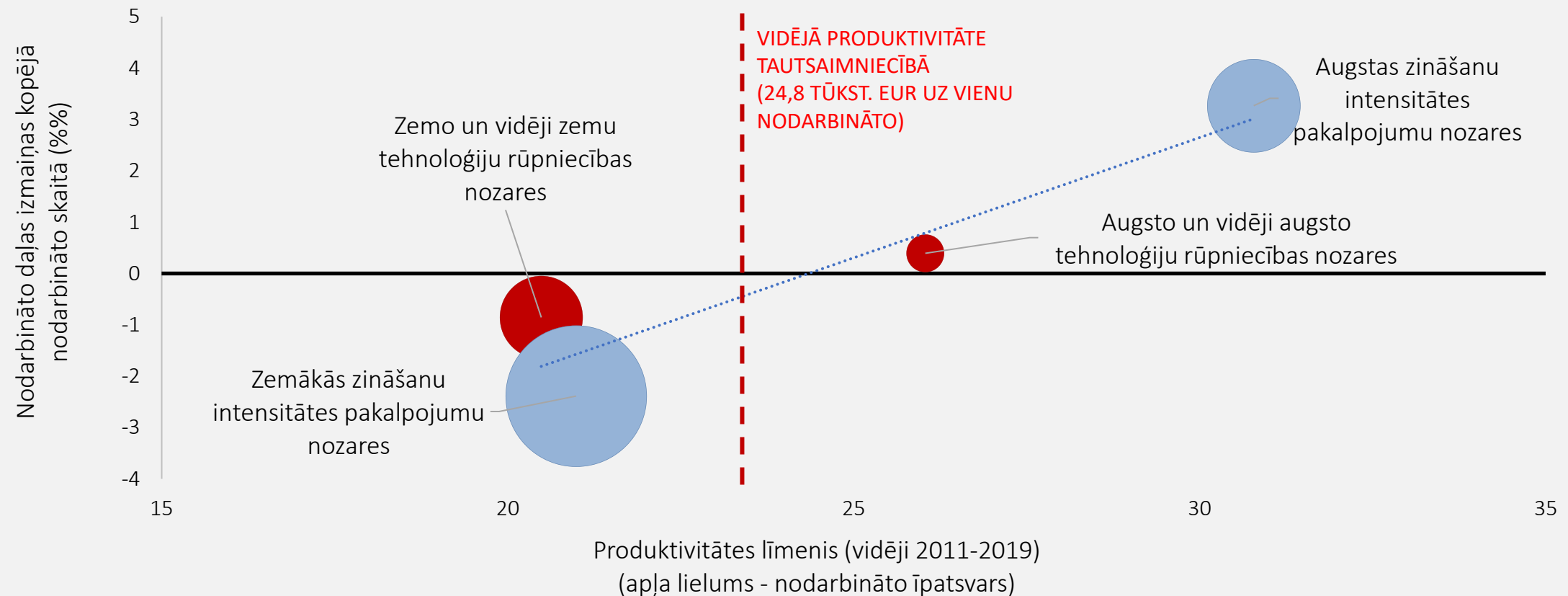
Apstrādes rūpniecības struktūra pēc tehnoloģiskās intensitātes
(2020. gads, pēc nodarbināto skaita, %)

Avots: EUROSTAT

DARBA RESURSU PĀRDALE PAR LABU PRODUKTĪVAJĀM NOZARĒM IR NEPIETIEKAMA, LAI BŪTISKI IETEKMĒTU TAUTSAIMNIECĪBAS KOPĒJĀ PRODUKTĪVITĀTES LĪMEŅA STRAUJĀKU KĀPUMU

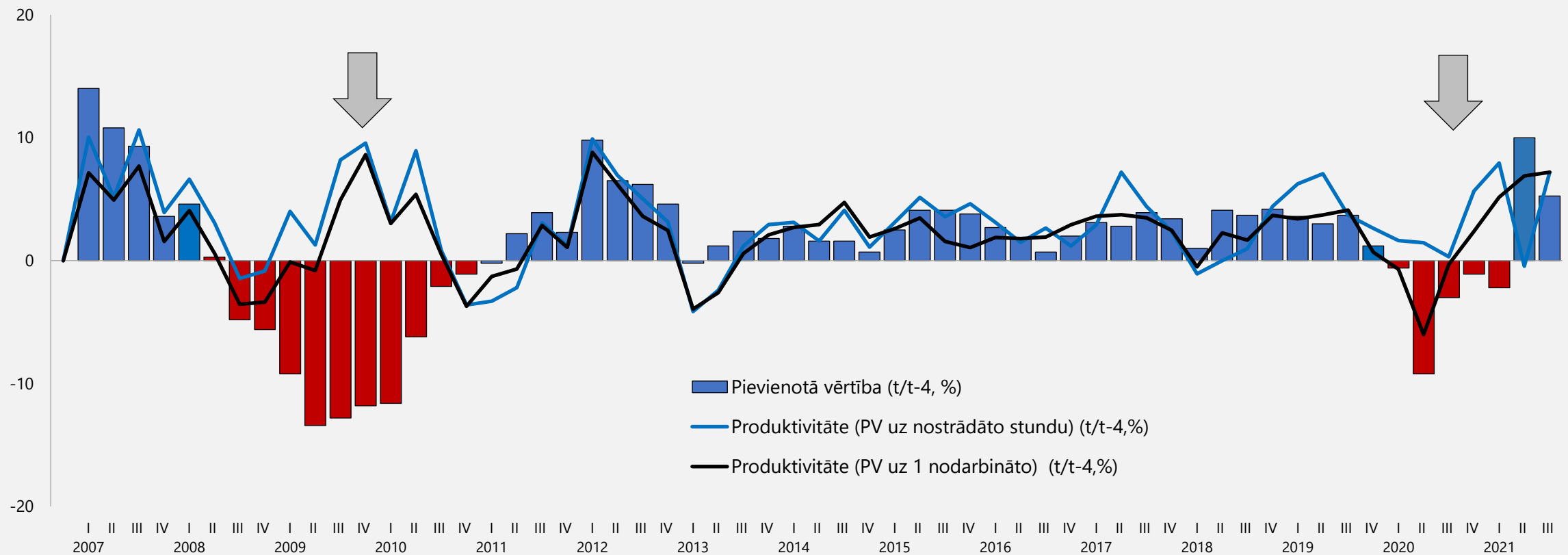
Izmaiņas nodarbināto struktūrā nozarēs ar dažādu produktivitātes līmeni
(2011.-2019.)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

COVID-19 PANDĒMIJAS IETEKME UZ PRODUKTIVITĀTI IR KOPUMĀ NEGATĪVA

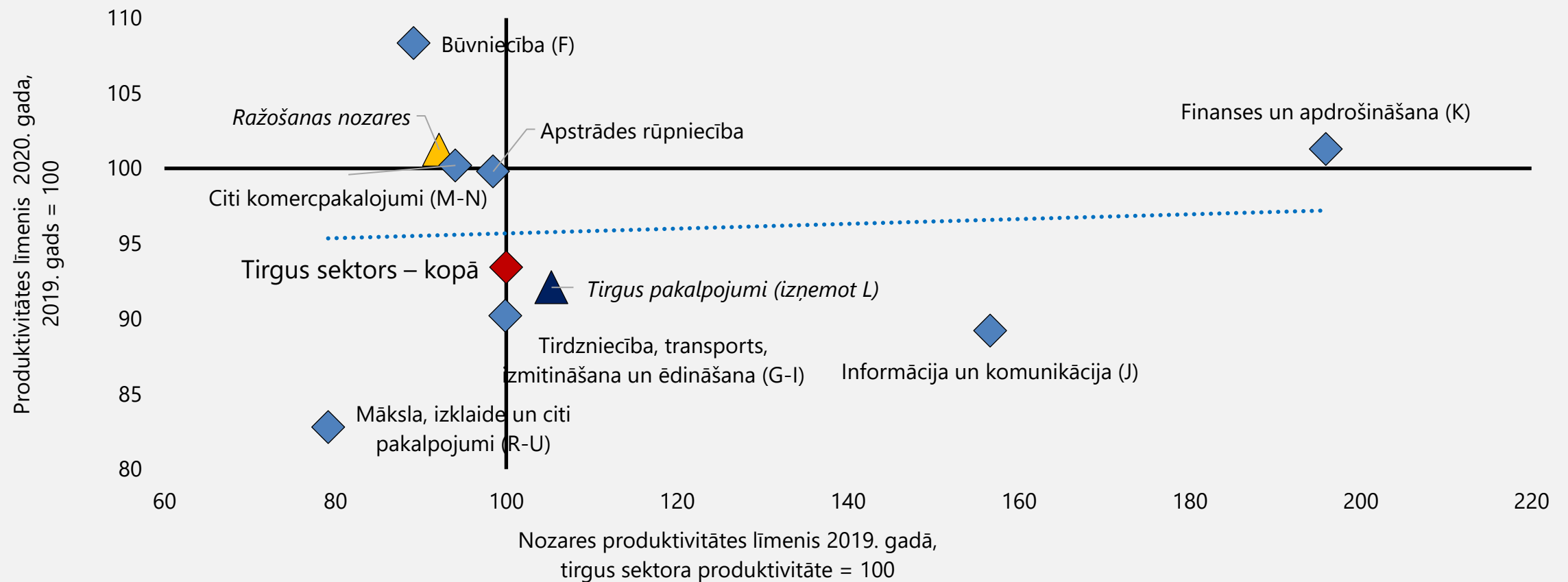
Pievienotās vērtības, nodarbināto skaita un nostrādāto stundu dinamika
procentos, pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni, neizlīdzināti dati

Avots: CSP, autoru aprēķini

TIRGUS SEKTORA NOZARĒS AR RELATĪVI AUGSTĀKU PRODUKTIVITĀTES LĪMENI NAV VĒROJAMA LIELĀKA NOTURĪBA PRET COVID-19 PANDĒMIJAS ŠOKU KĀ CITĀS NOZARĒS

Covid-19 pandēmijas ietekme uz produktivitāti pēc nodarbināto skaita tirgus sektora nozarēs

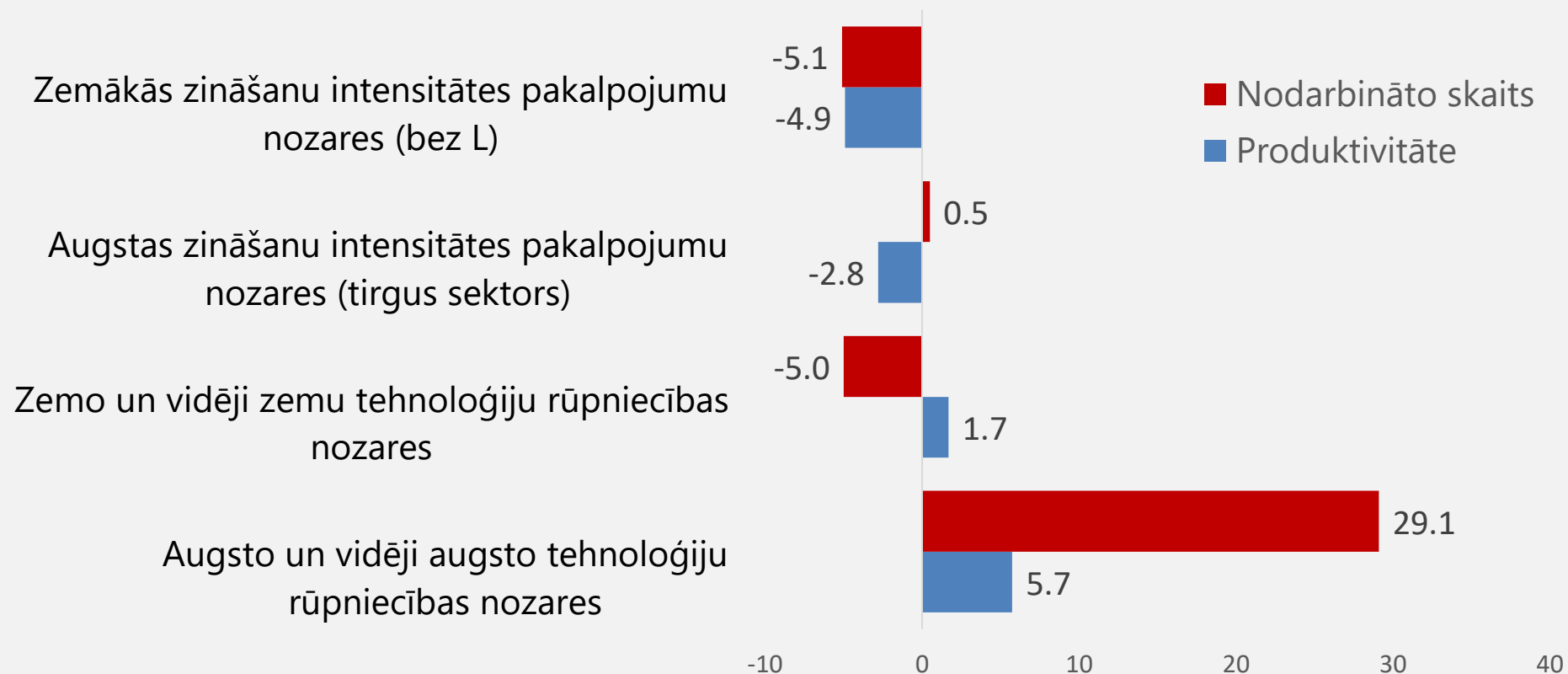

Avots: Autoru aprēķins

2020.GADĀ PRODUKTIVITĀTE UN NODARBINĀTO SKAITS IR PIEAUDZIS AUGSTO UN VIDĒJI AUGSTO TEHNOĻĪJU RŪPNIECĪBAS NOZARĒS

Nodarbināto skaita un produktivitātes izmaiņas 2020. gadā

(procentos pret iepriekšējo gadu)

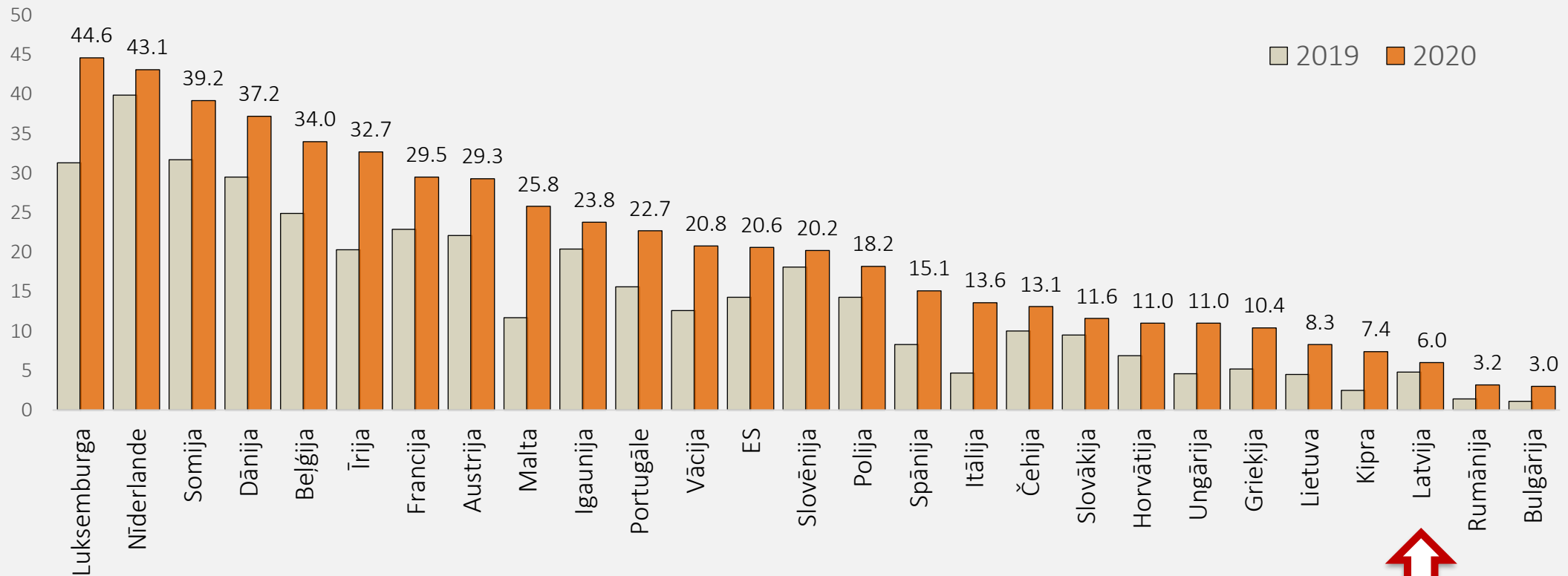

SECINĀJUMI (1)

- ➔ Covid-19 pandēmijas izraisītā krīze kalpo kā katalizators straujākām pārmaiņām (digitalizācija)
- ➔ Tomēr, produktivitātes fundamentālie faktori paliek nemainīgi un tie ir saistīti ar ieguldījumiem cilvēkkapitālā, investīcijām un kapitāla intensitātes palielināšanu, spēju iekļauties globālās vērtību ķēdēs un eksporta potenciāla palielināšanu, inovācijām, jaunu produktu, pakalpojumu un metožu izstrādi, u.c.
- ➔ Būtiska nozīme produktivitātes palielināšanai ir ražošanas procesa organizēšanai un vadībai, ražošanas specializācijai un koncentrācijai, ražotņu teritoriālam izvietojumam, kā arī starpnozaru horizontālo un vertikālo saikņu izveidei
- ➔ Produktivitātes un konkurētspējas paaugstināšanai ir nepieciešama vispusīga un plašāka pieeja – spēcīgs sniegums vienā jomā nevar kompensēt vāju veikumu citā

COVID-19 PANDĒMIJAS IETEKMĒ ATTĀLINĀTAIS DARBS EIROPAS SAVIENĪBĀ IR BŪTISKI PIEAUDZIS

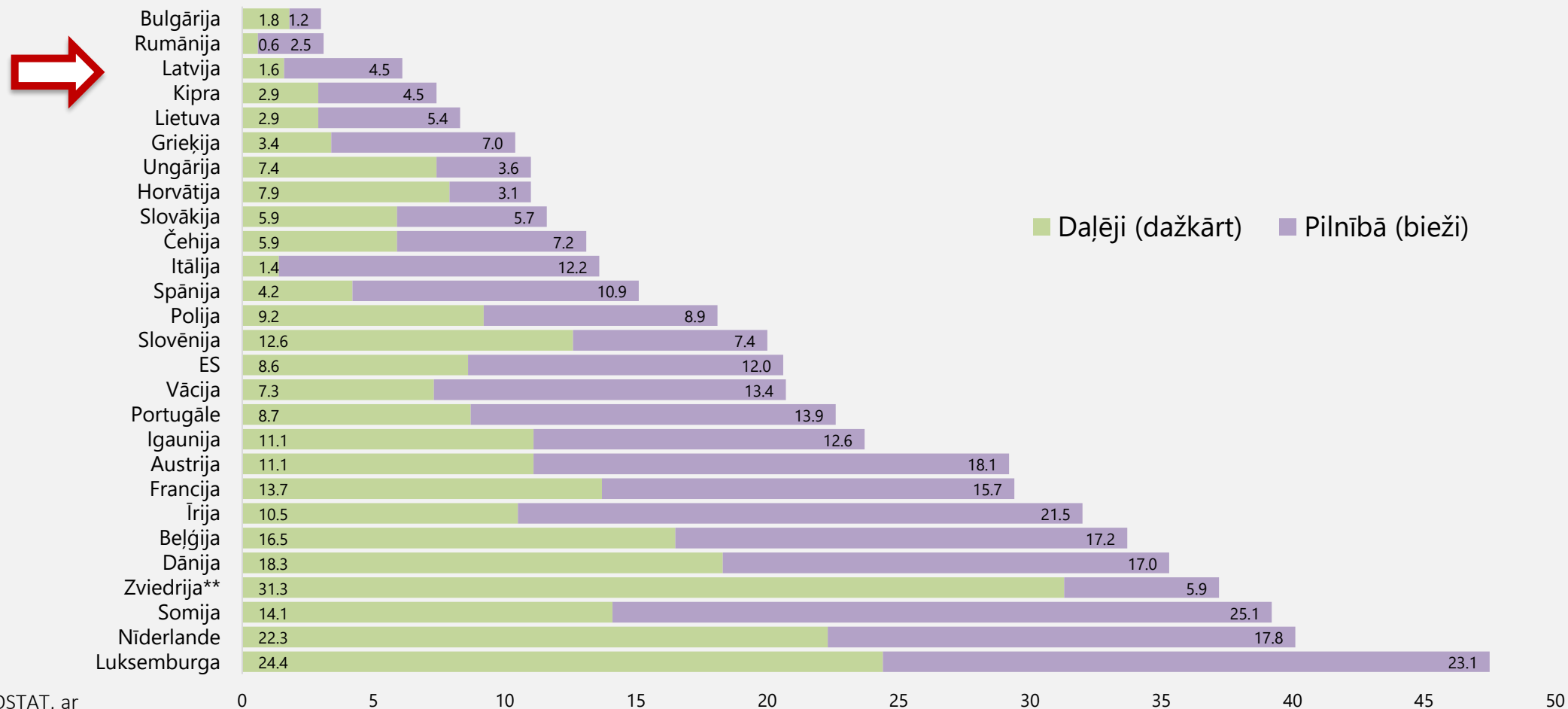
Attālinātā darbā nodarbinātie ES dalībvalstīs
(% no kopējā nodarbināto skaita vecumā no 15 līdz 64 gadiem)

Avots: EUROSTAT

ATTĀLINĀTĀ DARBA REŽĪMS BŪTISKI IETEKMĒ NODARBINĀTO SKAITA ĪPATSVARU KOPĒJĀ NODARBINĀTO SKAITĀ

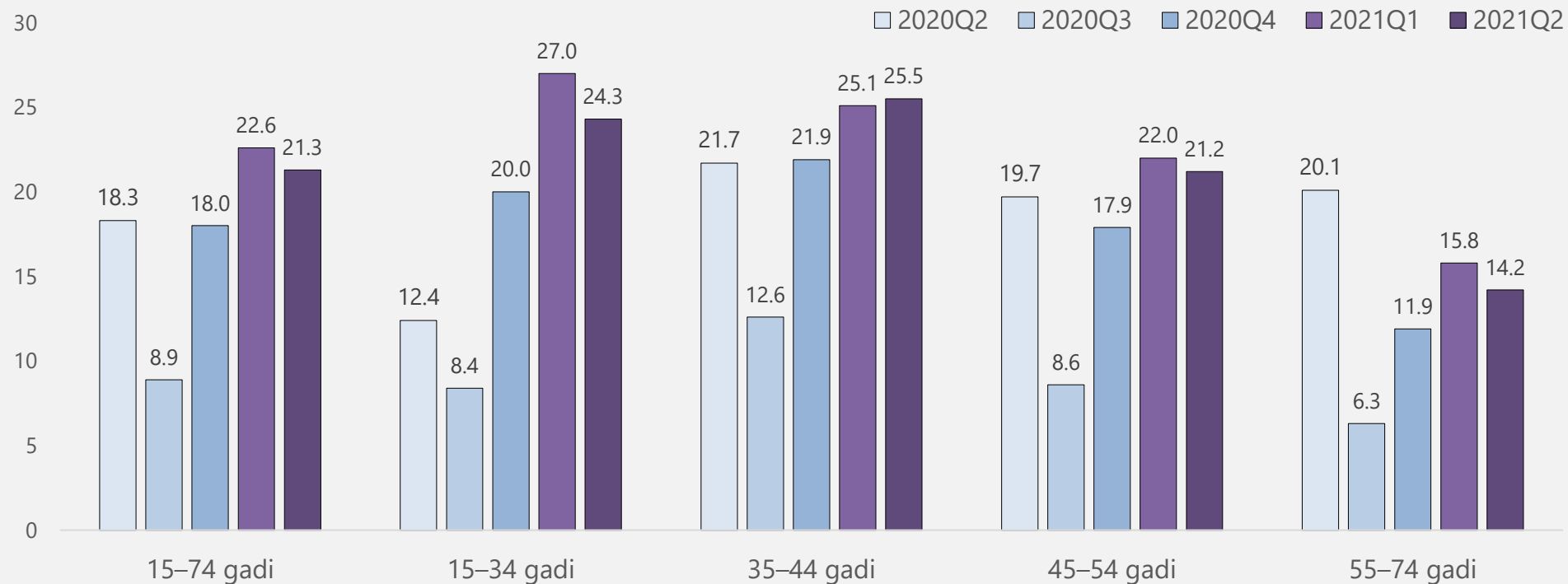
Pilnībā (bieži) un daļēji (dažkārt) attālinātā darbā nodarbinātie ES dalībvalstīs 2020.gadā
(% no kopējā nodarbināto skaita vecumā no 15 līdz 64 gadiem)

Avots: EUROSTAT, ar
* atzīmētie 2019.gadā

ATTĀLINĀTAIS DARBS LATVIJĀ SVĀRSTĀS ATBILSTOŠI EKONOMIKAS REAKCIJAI UZ COVID-19 PANDĒMIJAS VIĻŅIEM

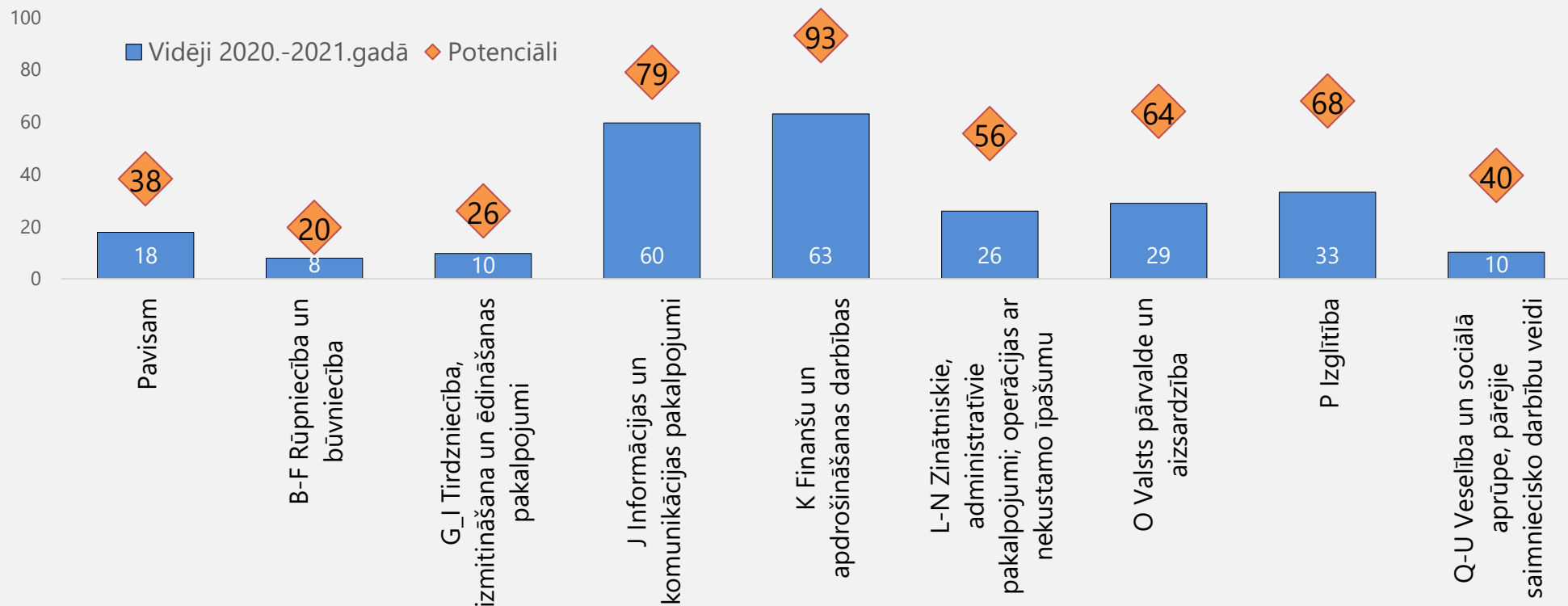
Attālināti strādājošo darbinieku (darba ņēmēju) īpatsvars attiecīgā darba ņēmēju vecuma grupā Latvijā 2020.-2021. gadā ceturkšņu griezumā (% no kopējā nodarbināto skaita)

Avots: CSP

LATVIJĀ VĒROJAMA RELATĪVI LIELA PLAISA STARP ATTĀLINĀTI STRĀDĀJOŠO UN POTENCIĀLI IESPĒJAMO ATTĀLINĀTĀ DARBĀ NODARBINĀTO SKAITU

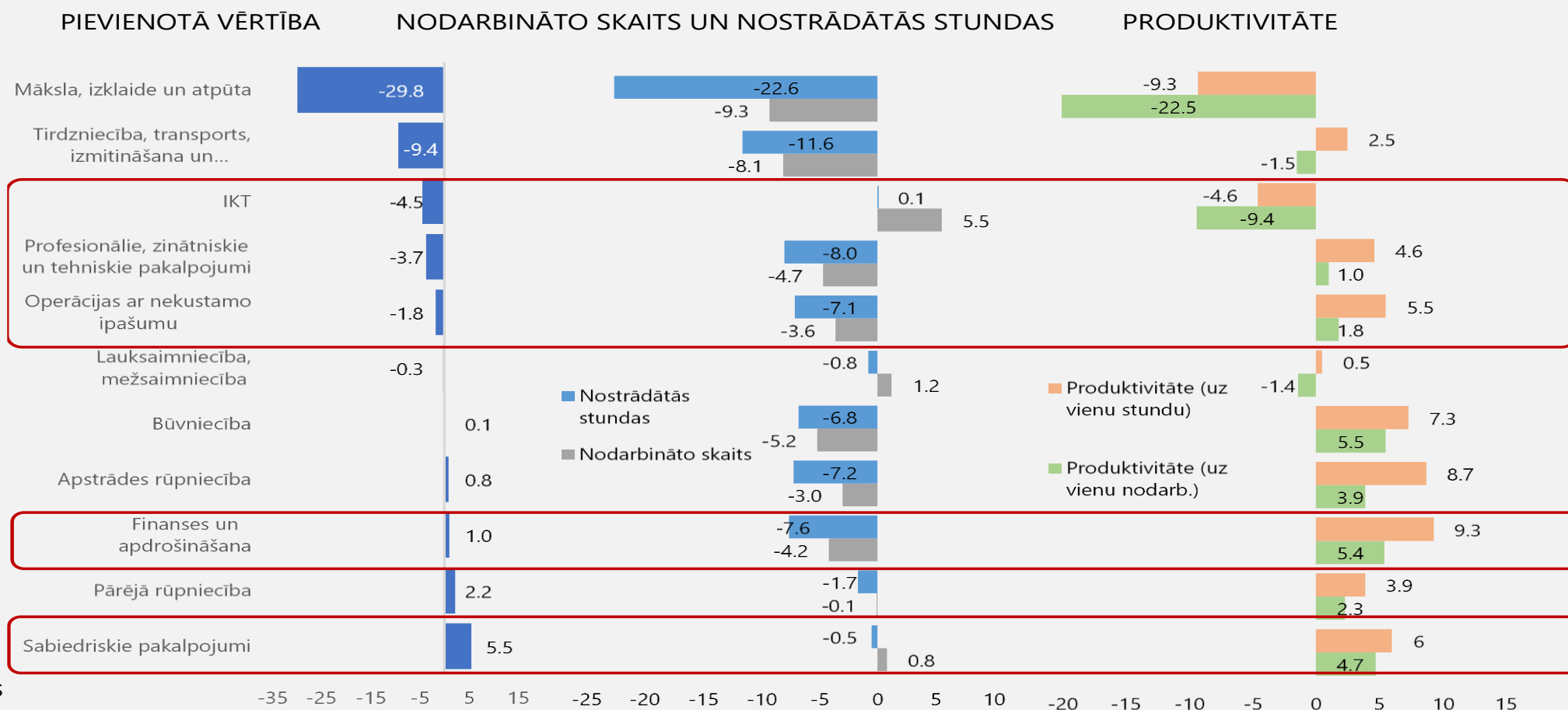
Attālināta darba potenciāls un attālināti strādājošo daļa 2020.-2021. gadā vidēji ceturksnī Covid-19 pandēmijas laikā Latvijā (% no nozarē strādājošo kopskaita)

Avots: autoru aprēķins

COVID-19 PANDĒMIJAS LAIKĀ PRODUKTIVITĀTE IR PIEAUGUSI GANDRĪZ VISĀS NOZARĒS

Pievienotās vērtības, nodarbināto skaita, nostrādāto stundu un produktivitātes izmaiņas nozaru griezumā Latvijā (izmaiņas 2020.g. 2.cet-2021.g. 2.cet pret 2019.gadu, vidēji ceturksnī, procentos)

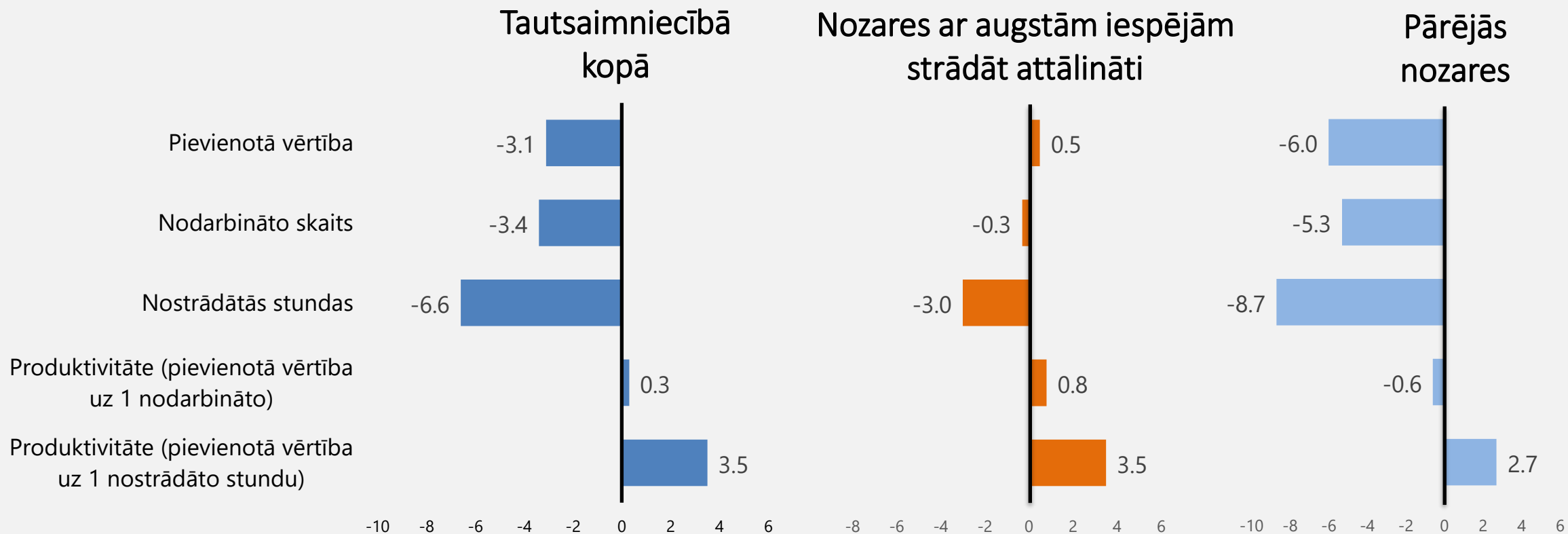

Nozares ar augstu attālināta darba iespēju

Avots: autoru aprēķins balstīts uz CSP datiem

COVID-19 PANDĒMIJAS LAIKĀ NOZARES AR AUGSTĀM IESPĒJĀM STRĀDĀT ATTĀLINĀTI UZRĀDA LABĀKU SNIEGUMU

Pievienotās vērtības, nodarbināto skaita, nostrādāto stundu un produktivitātes izmaiņas
(izmaiņas 2020.g. 2.cet-2021.g. 2.cet pret 2019.gadu, vidēji ceturksnī, procentos)

Avots: autoru aprēķins balstīts uz CSP datiem

ATTĀLINĀTĀ DARBA PRODUKTIVITĀTE ATKARĪGA NO TIESISKĀ REGULĒJUMA UN DARBA ORGANIZĀCIJAS

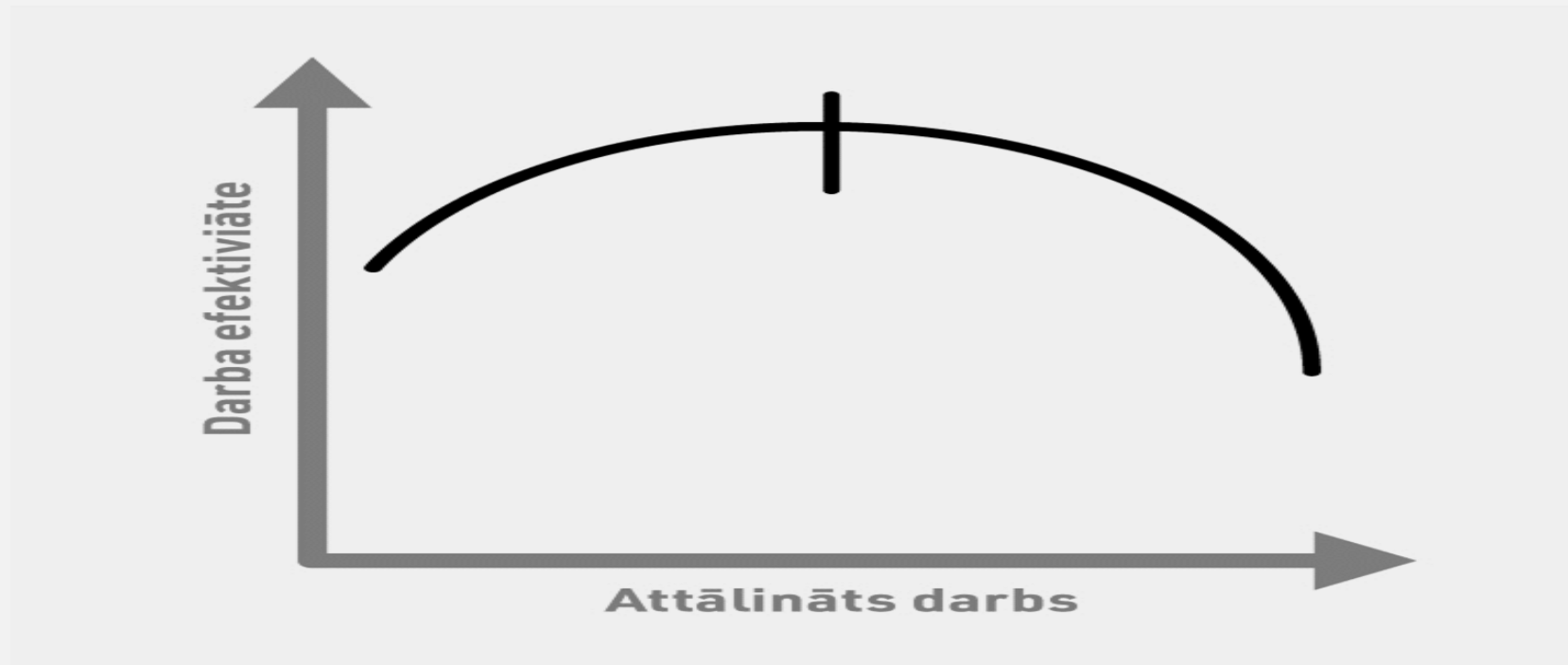
- ➔ **Attālināta darba tiesiskais regulējums** (attālinātā darba pamatnoteikumu iekļaušana sociālo partneru koplīgumos, «slēptās virsstundas», darba ņēmēju izmaksu segšana saistībā ar darbu ārpus biroja, regulējums par darba vides nodrošināšanu)
- ➔ **Attālinātā darba organizācija** (detalizētas vadlīnijas darbinieka produktivitātes mērīšanai)
- ➔ **Piemērota darba vide** (IKT aprīkojums)
- ➔ **Atbalstoša sociālā infrastruktūra** (bērnu aprūpes iespējas)
- ➔ **Labākās pārvaldības prakses izplatīšana**

ATTĀLINĀTĀ DARBA PRODUKTIVITĀTE ATKARĪGA NO DIGITĀLAJĀM PRASMĒM UN IKT INFRASTRUKTŪRAS

- ➔ **Digitālās prasmes** (pusei Latvijas iedzīvotāju trūkst digitālo pamatprasmju)
- ➔ **Sakaru un IKT infrastruktūra** (Latvijā mājsaimniecību fiksētās platjoslas pārklājums atpaliek no ES vidējā rādītāja, izveidojusies digitālā plaisa starp pilsētu un laukiem)
- ➔ **Uzņēmumu digitalizācija** (digitālo tehnoloģiju integrācija uzņēmumos Latvijā ir krietni zem ES vidējā līmeņa)
- ➔ **Datu aizsardzība** (privātuma tiesības, aizsardzība no kiberuzbrukumiem)
- ➔ **Valsts pārvaldes saziņas forma ar privātpersonām** (jauna saziņas forma videokonference)

ATTĀLINĀTS DARBS RADA GAN DAUDZ IEGUVUMUS, GAN ARĪ PROBLĒMAS UN IZAICINĀJUMUS

Attālinātais darbs un darbinieku efektivitāte

Avots: OECD

Nākotnes izaicinājums ir atrast optimālo proporciju starp attālināto un “tradicionālo” darbu. Viens no risinājumiem - darbinieki dažas dienas mēnesī ir kopā birojā. Pieeja, kad darbinieki velta nelielu daļu laika jaunu ideju izstrādei kopā ar kolēģiem, faktiski var būt produktīvāka nekā tas bija iepriekš

procrastination

productivity